

LIETUVOS KULTŪROS TYRIMŲ INSTITUTO AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Svarbiausios Lietuvos kultūros tyrimų instituto (toliau – Instituto) veiklos gairės – užtikrinti mokslinių tyrimų profesionalumą bei originalumą, puoselėti akademinę laisvę bei kūrybingą atmosferą Instituto bendruomenėje, užtikrinti pagrindines akademinės bendruomenės vertybes: pagarbą kiekvienam bendruomenės nariui, profesinę, mokslinę, pilietinę atsakomybę.

1.2. Instituto akademinės etikos kodeksas (toliau – Kodeksas) numato svarbiausius netinkamo akademinio elgesio atvejus ir įtvirtina pagrindines etiško akademinio elgesio nuostatas, kurių tiesiogiai neapibrėžia valstybės įstatymai, Instituto vidaus tvarkos dokumentai.

1.3. Kodeksas taikomas visiems Instituto akademinės bendruomenės nariams – mokslo ir administracijos darbuotojams, doktorantams ir laborantams.

2. BENDROSIOS AKADEMINĖS ETIKOS NORMOS

2.1. Instituto bendruomenės narių saviraiškos teisė apima akademinę laisvę, t. y. galimybę atvirai dėstyti savo požiūrį į studijų ir mokslinių tyrimų organizavimą ir administravimą, necenzūrojamai (laisvai ir atvirai) išreikšti kritines idėjas. Atsakingas naudojimasis šia laisve reikalauja, kad mokslo ir administracijos darbuotojai tokią pat laisvę pripažintų ir kitiems bendruomenės nariams, palaikytų kritinio mąstymo tradiciją bei atviros svarstymo atmosferą. Atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja:

2.1.1. nepakantumas kito nuomonei;

2.1.2. teisės išsakyti ir ginti savo nuomonę priimant sprendimus, reikšmingus Instituto bendruomenei, jo padaliniams ar pačiam asmeniškai, ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

2.1.3. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

2.1.4. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose ar bandymuose, kurie yra susiję su žala žmogui, gamtai, visuomenei ar kultūrai.

2.2. Instituto bendruomenės narių santykiai grindžiami pagarbos, geranoriškumo, nešališkumo ir nediskriminavimo principais. Akademinę etiką pažeidžia:

2.2.1. bendruomenės nario diskriminavimas kalba, veiksmais ar akademinio vertinimo dėl amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, išvaizdos, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų;

2.2.2. bendruomenės nario diskriminavimas (pozityvus arba negatyvus) dėl dalyvavimo politinėje, visuomeninėje ar kultūrinėje veikloje;

2.2.3. priekabiavimas prie bendruomenės nario – kai dėl amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, išvaizdos, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka, taip pat kai toleruojamas žmogaus teises pažeidžiantis ir orumą žeminantis elgesys;

2.2.4. doktorantų ar kolegų žeminimas naudojantis savo kaip mokslo darbuotojo ar administratoriaus viršenybe, nepagrįstas mokslo darbuotojų ar doktorantų protegavimas, Instituto Mokslo tarybos patvirtintų nuostatų ir procedūrų nesilaikymas ir pan.;

2.2.5. nepagrįstos informacijos skleidimas, nepagrįstas kolegų ar jų darbų menkinimas, nuolatinis ir įkyrus asmens įžeidinėjimas.

2.3. Bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio

solidarumo principais, orientuojami į mokslinių tyrimų ir studijų kokybės ir kūrybinės atmosferos užtikrinimą. Šiuo požiūriu akademinė etika pažeidžiama, kai:

2.3.1. profesinė konkurencija tarp kolegų įgyja nesąžiningas formas, dalyvaujama neteisėtuose, negarbinguose sandoriuose, nuslepia visiems mokslo darbuotojams ar doktorantams skirta informacija, eskaluojami smulkmeniški konfliktai bei intrigos;

2.3.2. dėl kolegų tarpusavio antipatijos ar nesutarimų nukenčia doktorantai;

2.3.3. daromas spaudimas bendruomenės nariui siekiant nepelnyto įvertinimo arba norint nuslėpti nesąžiningus akademinis veiksmus;

2.3.4. išviešinama ar viešai aptarinėjama konfidenciali informacija apie kolegas ar pavaldinius (darbo užmokestis ir pan.);

2.3.5. Instituto ir jo bendruomenės nario vardas žeminamas, sistemingai pažeidžiant akademinę drausmę ir viešąją tvarką.

2.4. Kiekvienas Instituto bendruomenės narys privalo paisyti Instituto bendrųjų interesų ir pagal galimybes prisidėti prie jo keliamų tiriamųjų ir edukacinių tikslų įgyvendinimo, tai yra:

2.4.1. laikytis Instituto studijų ir mokslinių tyrimų strategijos, o konstruktyvią kritiką pareikšti visų pirma Instituto bendruomenės nariams;

2.4.2. neinicijuoti ir (ar) nevykdyti projektų, siejamų su Instituto vardu, jei jų rezultatai nenaudingi bendriems Instituto interesams;

2.4.3. netoleruoti atvejų, kurie gali būti susiję su korupcija, sukčiavimu ar mėginimu daryti neteisėtą poveikį Instituto bendruomenės nariui. Informacijos apie neteisėtus veiksmus ar aplaidumą atskleidimas nelaikomas lojalumo Institutui pažeidimu;

2.4.4. nesinaudoti balsavimo teise, kai Instituto Mokslo taryboje ar Atestacijos-konkursų komisijoje sprendžiamas finansavimo, nuobaudos, paskatinimo ar kitas klausimas, susijęs su šeimos nariu ar verslo partneriu, t. y. galintis sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą;

2.4.5. nenaudoti Instituto vardo politinei, religinei veiklai ir savigyrai.

2.5. Instituto mokslinę bazę, medžiaginius išteklius, kompiuterinę įrangą, biblioteką privalu naudoti tausojančiai, atsakingai ir tik Instituto kaip institucijos prisiimtų įsipareigojimų vykdymo tikslais. Šią nuostatą pažeidžia:

2.5.1. materialinių bei finansinių Instituto išteklių naudojimas politinei veiklai, privačiam verslui ar asmeninių poreikių tenkinimui;

2.5.2. piktnaudžiavimas Instituto ištekliais vykdant projektus;

2.5.3. Instituto nuosavybės niokojimas dėl piktavališkumo arba aplaidumo.

3. DOKTORANTŪROS ORGANIZAVIMO ETIKOS NORMOS

3.1. Mokslo darbuotojo (doktorantūros studijų vadovo) ir doktoranto santykiai turi būti orientuoti į akademinis reikalavimus. Susisaistymas neakademinio pobūdžio įsipareigojimais gali sukelti interesų konfliktą, todėl dviprasmiški santykiai su vengtini.

Akademinei etikai prieštarauja:

3.1.1. siekimas užmegzti intymius santykius su doktorantu, su kuriuo sieja vadovavimas tiriamajam darbui ar kitaip pasireiškiantis tiesioginis akademinis santykis;

3.1.2. doktorantūros studijų vadovo vaidmens prisiėmimas šeimos nario, artimo draugo, verslo partnerio atžvilgiu (egzaminavimas, vadovavimas doktorantūros studijoms ir pan.) tais atvejais, kai esama galimybės išvengti tokio vaidmens;

3.1.3. tiesioginių ir netiesioginių dovanų, neakademinio pobūdžio paslaugų arba akademinio pobūdžio paslaugų, tiesiogiai nesusijusių su studijuojamais dalykais, priėmimas iš doktorantų.

3.2. Pasitikėjimo atmosferai kenkia konfidencialios informacijos apie doktorantą viešinimas. Informacijos konfidencialumo principas reikalauja:

3.2.1. nesant specialaus pagrindo (doktoranto sutikimo, teisinio pagrindo, naudos doktorantui arba numatomos žalos kitiems), neatskleisti informacijos apie doktoranto akademinis įvertinimus ar nuobaudas tretiesiems asmenims;

3.2.2. nenaudoti privataus pobūdžio informacijos apie doktorantą, kaip mokymo ar tyrimo

medžiagos, nebent doktorantas sutiktų;

3.2.3. užtikrinti, kad pastabos ir komentarai apie doktoranto rašto darbą, nepateiktą viešam gynimui, nebūtų prieinami tretiesiems asmenims.

3.3. Doktoranto žinių bei įgūdžių vertinimas turi būti teisingas, sąžiningas, suderintas su dėstomo dalyko tikslais, todėl:

3.3.1. doktorantūros studijų vadovas privalo principingai reaguoti į doktorantų nesąžiningumo atvejus, tokius kaip plagijavimas, nusirašinėjimas, duomenų falsifikavimas, egzaminų rezultatų klatojimas, naudojimas pašaline pagalba egzamino metu, svetimo rašto darbo pateikimas kaip savo, vieno dalyko rašto darbo pateikimas atsiskaitant už kitą dalyką;

3.3.2. pasitikėjimą vertinimo teisingumu mažina, kai visi doktorantai arba jų dauguma „mechaniškai“ įvertinami aukščiausiais arba žemiausiais balais, akivaizdžiai neatsižvelgiant į jų žinias ir sugebėjimus;

3.3.3. atsiskaitymas už dalyką negali būti siejamas su doktorantų dalyvavimu doktorantūros studijų vadovui priimtinoje politinėje, visuomeninėje, kultūrinėje ar mokslinėje veikloje; doktorantūros studijų vadovas negali daryti spaudimo bendradarbiauti jo paties mokslinėje veikloje.

4. DOKTORANTŪROS STUDIJŲ ETIKOS NORMOS

4.1. Pripažindami žinojimą, gebėjimus, supratimą aukščiausiomis studijų vertybėmis ir tikėdamiesi pasitikėjimo bei teisingo savųjų pasiekimų įvertinimo, Instituto doktorantai privalo laikytis akademinio sąžiningumo principo. Šiurkščiausiais akademinio sąžiningumo principo pažeidimais laikoma:

4.1.1. Plagijavimas – svetimų idėjų pateikimas kaip savų. Būdingi plagijavimo atvejai:

4.1.1.1. kai svetimas tekstas pateikiamas be citavimo ženklų – kabučių arba kitokio pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pvz. atskira pastraipa, kursyvu);

4.1.1.2. kai perpasakojama arba cituojama svetima idėja, iliustracinė medžiaga ar duomenys nenurodant šaltinio.

4.1.2. Sukčiavimas atsiskaitant už dalyką ar jo dalį egzaminų metu. Būdingi sukčiavimo atvejai:

4.1.2.1. kai nusirašinėjama arba sąmoningai leidžiama kitam nusirašyti;

4.1.2.2. kai pasakinėjama, naudojamos „paruoštukės“ arba kitokios egzaminatoriaus neleistos priemonės;

4.1.2.3. kai svetimas rašto darbas įteikiamas kaip savas;

4.1.2.4. kai tas pats rašto darbas pateikiamas atsiskaitant už kelis dalykus;

4.1.2.5. kai atsiskaitoma už kitą asmenį arba atsiskaitant pasinaudojama kito asmens darbu;

4.1.2.6. kai nurodomas žinomai klaidingas šaltinio puslapis arba tinklalapio lankymo data.

4.1.3. Padirbinėjimas. Būdingi atvejai:

4.1.3.1. kai jau įvertintas rašto darbas pataisomas be vertinimo komisijos sutikimo siekiant pareikalauti aukštesnio įvertinimo;

4.1.3.2. kai padirbinėjami vertinimo komisijos parašai, pažymos, kitokie dokumentai;

4.1.3.3. kai padirbinėjami akademinų užduočių duomenys ar rezultatai.

4.1.4. Pagalba kitam atliekant nesąžiningą akademinį veiksma: plagijuojant, sukčiaujant arba padirbinėjant.

4.1.5. Kyšininkavimas – atlygio už akademinės paslaugas siūlymas arba davimas (asmeninis ar grupinis).

4.1.6. Psichologinio poveikio priemonės savanaudiškais tikslais.

5. MOKSLINIO TIRIAMOJO DARBO ETIKA

5.1. Mokslinė veikla turi būti grindžiama sąžiningo tyrimo ir tiesos siekimo idealais. Tokią nuostatą pažeidžia:

- 5.1.1. empirinio tyrimo duomenų padirbinėjimas, falsifikavimas arba manipuliavimas jais;
- 5.1.2. sąmoningas gautų duomenų, prieštaraujančių tyrimo hipotezei, nutylėjimas;
- 5.1.3. sąmoningai klaidinantis informacijos apie empirinio tyrimo metodiką pateikimas;
- 5.1.4. empirinio tyrimo duomenų, kompiuterinių programų, empirinės medžiagos pavyzdžių, rankraščio vagystė arba sąmoningas sugadinimas;
- 5.1.5. plagijavimas, t. y. svetimo teksto ar idėjos pateikimas kaip savo;
- 5.1.6. nepamatuotas bendraautorystės primetimas jaunesniems kolegoms ar pavaldiniams; nepamatuotas bendraautorystės prisiėmimas naudojantis savo aukštesne akademinė pozicija;
- 5.1.7. šališkumas recenzuojant mokslinio tyrimo projektus ar rezultatus; šališkumas vertinant kitų mokslininkų vadovaujamų doktorantų egzaminų rezultatus ir disertacijas.
- 5.1.8. nekorektiškas, tendencingas kolegos darbo kritikavimas ir sąmoningas menkinimas dėl asmeninės antipatijos, konkurencijos, politinių ar kitokių su vertinamo mokslinio darbo profesionalumu nesusijusių motyvų;
- 5.1.9. rekomendavimas suteikti mokslo laipsnį, pedagoginį vardą, apdovanojimą arba mokslinės veiklos pripažinimą kitokiomis formomis, remiantis asmeniniu ar politiniu santykiu, o ne dalykišku pateikto darbo vertinimu bei profesinėmis pretendento savybėmis;
- 5.1.10. akademinės laisvės varžymas naudojantis tarnybine padėtimi.

6. KODEKSO ĮGYVENDINIMAS IR PRIEŽIŪRA

6.1. Kodekso priežiūrą atlieka ir jo įgyvendinimą atitinkamomis poveikio priemonėmis užtikrina Instituto Mokslo tarybos sudaryta Akademinės etikos komisija (toliau – Komisija), veikianti pagal Instituto Mokslo tarybos patvirtintus nuostatus.

6.2. Kiekvienas Instituto akademinės bendruomenės narys privalo laikytis šiame Kodekse išdėstytų elgesio normų ir principų. Kodeksas ir Akademinės etikos komisijos nuostatai skelbiami Instituto tinklalapyje. Naujiems mokslo ir administracijos darbuotojams ir doktorantams paprastai įteikiama popierinė šio Kodekso kopija.

6.3. Pareiškimus Komisijai dėl akademinės etikos pažeidimų gali teikti kiekvienas Instituto bendruomenės narys.

6.4. Pareiškimai įteikiami Komisijos pirmininkui raštu. Priimami svarstyti tik aiškiai motyvuoti pareiškimai. Anoniminiai pareiškimai nesvarstomi.

6.5. Komisija privalo išnagrinėti gautą pareiškimą, priimti sprendimą ir raštu atsakyti pareiškėjui ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų.

6.6. Akademinės bendruomenės narys, kurį liečia gautas pareiškimas, yra informuojamas apie jo turinį ir turi teisę dalyvauti Komisijos posėdyje, kuriame svarstomas jį liečiąs pareiškimas.

6.7. Komisija svarstomais klausimais priima sprendimus, išvadas, pareiškimus ar kitokius dokumentus.

6.8. Jeigu nusprendžiama, kad Instituto bendruomenės nario elgesys pažeidžia Akademinės etikos kodeksą, atsižvelgdama į pažeidimo pobūdį ir laipsnį, Komisija turi teisę taikyti tokias priemones:

- a) pavesti Komisijos pirmininkui arba kuriam nors nariui žodžiu įspėti Instituto bendruomenės narį. Tokiu atveju Komisijos nariai privalo neskleisti informacijos apie svarstytą pareiškimą;
- b) raštu įspėti Instituto bendruomenės narį ir informaciją apie Komisijos sprendimą paskelbti Instituto tinklalapyje;
- c) raštu įspėti Instituto bendruomenės narį apie Komisijos sprendimą, o jeigu pažeidimas sukėlė platų visuomeninį rezonansą, informuoti visuomenę;
- d) rekomenduoti Mokslo tarybai ir administracijai svarstyti darbo sutarties nutraukimo galimybę su akademinę etiką šiuurkščiau pažeidusiu Instituto bendruomenės nariu.

6.9. Komisijos posėdžius šaukia ir jiems vadovauja Komisijos pirmininkas. Jeigu gautas pranešimas susijęs su Komisijos pirmininku, posėdį šaukia ir jam vadovauja jo pavaduotojas.

6.10. Komisija pranešimo apie galimus akademinės etikos pažeidimus nenagrinėja, jeigu nuo galimų akademinės etikos pažeidimų padarymo ar paaiškėjimo dienos iki pranešimo gavimo dienos yra

praėję daugiau kaip vieni kalendoriniai metai. Komisija nenagrinėja ir pranešimų ar informacijos apie galimus procedūrų pažeidimus mokslo ir studijų institucijoje. Apie sprendimą nenagrinėti pranešimo ir pranešimo ar informacijos perdavimą Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriui Komisija raštu asmeniui praneša ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo pranešimo ar informacijos gavimo dienos.

6.11. Komisija apie sprendimą nenagrinėti pranešimo nedelsiant praneša ir susijusią medžiagą perduoda Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriui, kuris nusprendžia dėl tyrimo savo iniciatyva pradėjimo.